

Aneks

Kalendarium polskiej polityki zagranicznej 1989–2014

Ryszard Stemplowski i Rafał Tarnogórski

Analityka polityczna wymaga gromadzenia danych oraz ich wstępnego przetwarzania. Pomocna w tym jest forma kalendarium dostosowanego do przedmiotu analizy, w tym wypadku: do polityki zagranicznej.

Dane dla lat 1989–2005, opublikowane już w wydaniu poprzednim tej książki przez PISM, zostały tu poprawione i uzupełnione. Wykorzystano też *Kronikę Dyplomatyczną*, prowadzoną w latach 2001–2010 r. w „Polskim Przeglądzie Dyplomatycznym” (PISM) przez Rafała Tarnogórskiego.

W konstruowaniu kalendarium nie da się całkowicie uniknąć arbitralności. W doborze i opisie zdarzeń staramy się korzystać ze wskazówki zawartej w poprzednim wydaniu, t. I, Część pierwsza. Minimum metodyczne (s. 14), zalecającej m.in.: 1) stosowanie kryterium ciągłości i kryterium zmiany; 2) identyfikowanie instytucjonalnych form stabilizowania wyniku zmiany; 3) badanie poznawczych układów odniesienia rządu prowadzącego politykę; 4) sprawdzanie stopnia reintegracji państwa z panującym światosystemem, szczególnie pod względem instytucjonalnym.

Konkretyzując tę wskazówkę, przyjęto, że:

- współczesna polska polityka zagraniczna powinna być analizowana w bezpośrednim związku z transformacją ustrojową;
- transformacja, której częścią była prowadzona polityka, wyrażała się w:
 - zmianie społecznej podstawy sprawowania władzy państwowej,
 - likwidacji więzów strukturalno-funkcjonalnej zależności (szczególnie zależności ośrodka władzy centralnej) od dominującego ZSRR (więź ta charakteryzuje się głównie tym, że instytucje i funkcjonowanie państwa zależnego determinowane są przez typ rozwoju państwa dominującego),
 - budowie instytucji demokratycznego państwa prawnego,
 - uregulowaniu stosunków ze wszystkimi państwami sąsiednimi,
 - reintegracji Polski do panującego światosystemu, poprzez tworzenie społecznej gospodarki rynkowej oraz członkostwo – kolejno – w Radzie Europy, OECD, NATO i Unii Europejskiej;
- uwydatniała się przy tym zarówno ciągłość, jak i zmiana polityki zagranicznej, z tendencją do kształtowania się polityki nowej, czyli polityki państwa integrującego się z pozostałymi demokratycznymi państwami prawnymi Europy.

Cezura roku 1989 jest oczywista i zarazem symboliczna. Nie przekreśla wagi wcześniejszych aktów, np. kwietniowej nowelizacji konstytucyjnej 1989 r. Mimo niepełnej demokratyczności ordynacji wyborczej (przedwyborczy kompromis Okrągłego Stołu), wyniki wyborów czerwcowych 1989 r. umożliwiły w sprzyjającej sytuacji międzynarodowej utworzenie w Sejmie konfiguracji sił umożliwiającej rozpoczęcie budowy ustroju demokratycznego państwa praworządnego z gospodarką

rynkową, poczynając od zniesienia kierowniczej roli PZPR w państwie i powołania rządu Tadeusza Mazowieckiego z przewagą reprezentacji demokratycznej.

Cezura roku 2014 zbiega się z 25-leciem Rzeczypospolitej Polskiej w pełni suwerennej.

Nie jest to jeszcze pełne kalendarium polityki zagranicznej. Przeważa problematyka tradycyjnie pojmowanej dyplomacji, a baza źródłowa, chociaż już szersza, nadal nie jest jeszcze pełna. Stan badań nad prowadzeniem polityki w Polsce nie pozwala jeszcze na pełne uwzględnienie wyeksponowanej w tej książce i książce *O prowadzeniu i analizowaniu polityki państwa* (2013) zasady podejścia holistycznego do polityki. Czytelnik znajdzie tam jednak rozważania odnoszące się do znaczenia terminów (pojęć) spotykanych w niniejszym kalendarium.

Więcej uwagi poświęciliśmy identyfikowaniu tekstów przemówień, decyzji, aktów prawnych etc. aniżeli wizytom czy uczestnictwu w sesjach ONZ; niektóre serie zdarzeń nie znalazły tu jeszcze pełnego odbicia – np. Inicjatywa Środkowoeuropejska, Rada Państw Morza Bałtyckiego, CEFTA – brakuje wielu danych z zakresu gospodarki, działalności ministra obrony, ministra Skarbu Państwa, Rady Polityki Pieniężnej etc.

Korzystaliśmy z Dziennika Ustaw, Monitora Polskiego, Sprawozdań Stenograficznych z posiedzeń Sejmu (najważniejsze przemówienia premiera i ministra spraw zagranicznych z lat 1989–2007 zostały opublikowane w t. II poprzedniego wydania), biuletynów komisji sejmowych, czasopism – przede wszystkim takich, jak „Zbiór dokumentów” (wydawany do 2000 r. przez MSZ), „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” – informacji mediów, tekstów dostępnych w Internecie, opublikowanych wspomnień, rozmów z politykami i urzędnikami, opracowań. Jeden bardzo ważny wątek polskiej polityki zagranicznej ma wyjątkową dokumentację w postaci zbioru 98 dokumentów opublikowanych pod redakcją Włodzimierza Borodzieja (*Polska wobec zjednoczenia Niemiec 1989–1991. Dokumenty dyplomatyczne*, współpraca: Dominik Pick, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006). Dane dla pierwszych lat transformacji obejmuje wykaz sporządzony przez Aleksandra Kochońskiego (*Polska 1944–1991. Informator historyczny, t. III, cz. 2: /1983–1991/. Ważniejsze akty prawne, decyzje i enuncjacje państwowe 1971–1991*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2005). W zakresie wizyt prezydenta albo u prezydenta pierwszeństwo dajemy informacji zamieszczonej na stronie internetowej www.prezydent.pl.

Wykorzystywaliśmy też inne kalendaria. (1) Kalendarium autorstwa Barbary Janickiej zawierające informację wytwarzaną w MSZ, zamieszczone w opracowaniu redagowanym przez wysokich urzędników MSZ, będące przez to formalnie źródłem wysoce autorytatywnym (Kuźniar R., Szczepanik K., red., *Polityka zagraniczna RP 1989–2002*, Wydawnictwo Askon, Fundacja Stosunków Międzynarodowych, Warszawa 2002, s. 449–481). Z tego źródła mogliśmy zaczerpnąć niektóre dane o wymienionych tam wizytach z okresu do czerwca 2002 r., nie uwzględniając jednak informacji o przedmiocie rozmów, którą podajemy tylko w odniesieniu do zbadanych przez nas zdarzeń. (2) W podobny sposób korzystaliśmy też z najpełniejszego wykazu wizyt, w tym parlamentarnych, dla okresu od 2001 r., jaki zawiera wspomniana już *Kronika dyplomatyczna* w „Polskim Przeglądzie Dyplomatycznym”, podająca informację o programach wizyt głów państwa, premierów, ministrów spraw zagranicznych i parlamentarzystów, przekazaną PISM przez Protokół Dyplomatyczny MSZ oraz kancelarie – Prezydenta, Sejmu i Senatu. (3) Korzystaliśmy również z wiadomości o wydarzeniach odnotowanych na internetowych stronach organów władzy publicznej i urzędów administracji publicznej.

Kompletowanie informacji o wizytach do kalendarium nie zostało jeszcze zakończone (ich pełny rejestr, klasyfikacja na stosowane kategorie: oficjalne, robocze i inne, opis programu). Istnieją rozbieżności między źródłami. Nadal potrzebne jest uzupełnianie i weryfikowanie dokumentacji źródłowej. Prawie wszystkie odesłania źródłowe dla lat 1989–2005 znajdują się w poprzednim wydaniu tej książki. Pełne zestawienie źródeł pozostawiamy do ewentualnej publikacji kalendarium bardziej kompletnego. Czytelnik już teraz może jednak do wielu pełnotekstowych źródeł dotrzeć samodzielnie, kierując się datą i treścią umieszczonego przy niej wpisu, np. teksty sejmowych

wystąpień premierów i ministrów spraw zagranicznych publikowane są w sprawozdaniach stenograficznych z posiedzeń Sejmu i ogłaszane też na stronie internetowej Sejmu.

Seria *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne*, utworzona w PISM (grudzień 2002 r.) celem objęcia okresu od 1918 r. i składająca się już z 20 tomów (lata różne), nie uwzględnia jeszcze lat od 1989 r.

Prosimy czytelników o nadsyłanie uwag i postulatów na adresy:
ryszard@stemplowski.pl, tarnogórski@me.com

